

Úti beszámoló a 2018. május 1.-5. közötti Békés megyei külön buszos útról

Május 1-én, kedden 7 órakor indult el buszunk a Széna térről, 27 utassal a fedélzetén. Ragyogó május elsejei nap köszöntött minket, az Alföld szépen megművelt tájain keresztül vezetett az utunk. Ahogy beértünk **Szarvasra**, a város fő utcáján vidám gépjármű felvonulás fogadott minket; gyerekkorunkat idéző régi autók, buszok, traktorok, mezőgazdasági munkagépek jöttek velünk szembe végeláthatatlan sorban. Buszunkkal tettünk egy kört, megnéztük a város főbb nevezetességeit, majd az arborétumhoz hajtottunk. Megvettük a kombinált jegyeket és a kikötőhöz siettünk, ahol már várt minket a **városnéző sétahajó** kapitánya. Hajónk fűgén szelte a **Holt-Körös** vizét, amely festőien visszatükrözte a part menti tájat. Bal oldalon az arborétum vízbe hajló, vízben álló fái, jobb oldalon a vízparti nyaralók kísérték minket. Elértünk a történelmi Magyarország közepét jelző dombon álló szélmalomhoz, itt nagy hullámokat verve megfordultunk és elindultunk vissza, a vízi színpad irányába. A bal parton hamarosan feltűnt a Bolza-kastély, melyet az arborétumot alapító Bolza család építtetett. A Körös partjára lenyúló lépcsős teraszon a híres római szobor, a Romolust és Remust tápláló anyafarkas emlékeztetett a család olasz őseire. Majd a vízi színpad épülete következett és nem kis riadalmat okozva a folyón átívelő híd, melynek szegélyéből vastag sugarakban ömlött a víz a mederbe.

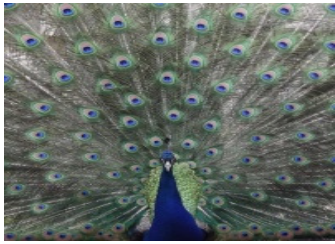
Bizony megijedtünk, mert nem fürdőruhában szálltunk hajóra, de a kapitány az utolsó pillanatban megmentett minket az elázástól egy távirányító segítségével. Évszázados mocsári ciprusok mellett hajóztunk, a korán érkezett nyár sok kishajót, csónakot csalogatott ki a vízre. Hamar elröppent az idő, partra szálltunk és finom ebédet fogyasztottunk el a Grill Teraszon. Ezután érdekes és tartalmas szakvezetés következett az **arborétumban**.

A 82 hektáros, 150 éves, csodálatos térharmóniájú, romantikus, tájképi kert Szarvas város határában a Hármaskörös legnagyobb holtága mentén, az ország egyik legszélsőségebb időjárású területén helyezkedik el. Öt fás növénygyűjteményt foglal magába. Ezek közül a legidősebb és legértékesebb látogatható gyűjtemény a gróf Bolza Pál (1861-1947) által telepített Pepi-kert. Kiemelten országos jelentőségű természetvédelmi terület. Ma a Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karának keretén belül működik. A sokéves fejlesztés eredményeként a gyűjteményekben 1600 fa- és cserjefaj található, ebből 300 a fenyőfélék száma. Ezen túl 250 lágyszárú növényfajt, 211 féle kalapos gombát is fellelhetünk. A rovarvilág 440 feltárt képviselője él itt, több mint 120-ra tehető a madárfajok száma, de más állatfajok is (denevérek, kismillősök) találhatóak a kertben. Az évek múltával a kert egyre inkább természet közeli alakul. Nem csak közkedvelt kirándulóhely, hanem oktatási, kutatási feladatokat is ellát. Helyet kap itt egyetemi, főiskolai tanszék, felsőoktatási tanüzem, országos fenyő törzsültetvény és génbank. Jelentős a dísznövény-termesztés is.

Az Arborétum központi részében található **üvegházban** különleges ásványokat, érdekes alakú kaktuszokat és egy teknősterrárium életét ismertük meg. Az üvegház melletti gyepen népes páva kolónia sétálgatott kényesen és a fák ágaira telepedve incselkedően mutogatták színes farktollaikat.

Az arborétumból átsétáltunk a **Mini Magyarország makettparkba**, amely két hektáron közel száz interaktív makettel várja a látogatókat a legkisebbektől a nyugdíjas korosztályig. Magyarország történelmi jelentőségű épületeinek, hajóinak, vonatának minden apró részletében kidolgozott kicsinyített másait láthattuk itt számunkra szokatlan perspektívából. Szakvezetővel indultunk a park bejárására. A gombnyomással indítható, mini alagutakon, hidakon, viaduktokon átkelő vasúti makettek, a mini Balatonon és Dunán ringatózó vitorlások, gőzhajók, gombnyomásra megszólaló, hangzó épületek mindnyájunknak nagy élményt nyújtottak.

A teljesség igénye nélkül: láttuk pl. a Gyulai Vár, a Szegedi Dóm, vagy a Kaposvári Csíky Gergely Színház kicsinyített másait. A park 2015-ben Erdély nevezetességeivel bővült, 2016-tól a Felvidék, 2017-től pedig Kárpátalja építészeti kuriózumai várják a látogatókat.

A program végeztével már csak egy tennivalónk volt: továbbutaztunk Gyulára, ahol a Hotel Fodor Halászcserdjében már várt minket kényelmes szállásunk és a finom vacsora.

Május 2-án, szerdán Gyula nevezetességeinek megismerésével Kezdtük a napot. Először a város egyik ékkövéét, a **Harruckern-Wenckheim-Almásy-kastélyt** kerestük fel s jártuk körül tárlatvezetővel.

A gyulai uradalmat 1723-ban kapta Harruckern János György, majd 1725 körül kezdte el építtetni a kastélyt, a régi huszárvár helyére. Az ő nevéhez fűződik a szlovákok, románok és svábok Békés megyébe telepítése. Fia Harruckern Ferenc a huszárvár kaputornyát, melyen át a kastélyba bejárat vezet, barokk stílusú átalakítással felújította. A kastély 1795-ben leégett, Wenckheim Józsefné 1798-ban az előző helyére felépítette az új kastélyt. Az 1801-es második tűzvész után a Wenckheim Ferenc építtette újjá. Az uradalmi építész, id. Czigler Antal tervezte a barokk stílusú, copf stílusjegyekkel átszőtt manzárdtetős épületet. Ekkor kapta második tornyát és kupoláját és ekkor egységesítették a melléképületeket. A kastély utolsó tulajdonosai az Almásyak voltak; a Wenckheim-lányok egyike, Wenckheim Stefánia gróf Almásy Kálmánhoz ment feleségül, innen ered a kastély legismertebb neve is. Az épületben tartózkodott fogolyként 1849-ben Damjanich János honvédtábornok, miután a kastély udvarán fegyverezték le a Világosnál kapitulált honvédtiszteket.

A kastély az ország kulturális életében is jelentős szerepet játszott. Ez az első magyarországi kastély, amelyben színjátékot tartottak már 1746-ban; himnuszunk zeneszerzőjének, Erkel Ferencnek a nagyapja kulturális udvarmesterként és házi muzsikusként élt a falai között – s maga a nagy zeneszerző is gyakran megfordult itt és adott zenei estet a kastély nagybedlőjének zongoráján. A legenda szerint itt komponálta a Bánk bán. Korának ünnepelt alkotója, Munkácsy Mihály a gyulai kastélyban kezdett ismerkedni a festészettel Szamossy Elek keze alatt, aki a Wenckheim família régi családi arcképgalériáját másolta és javíttgatta akkoriban.

A teljes körűen helyreállításra került épületben különleges kiállítást nézhettünk meg. **Ünnep és hétköznap**, úr és cseléd, fény és árnyék. A **kiállítás** középpontjában az egykori kastély életét „láthatatlan motorként” működtető cselédség mindennapjainak, valamint a főúri életforma színtereinek színes, izgalmas, élményszerű bemutatása áll interaktív eszközök segítségével. A program végén felmentünk a tetőteraszra, ahonnan körbe-körbe gyönyörű panoráma tárul a szemünk elé, közülük a legimpozánsabb a gyulai vár és a csónakázó tó.

Visszatértünk szállásunkra, ahol megebédeltünk, majd **városnézésre** indultunk. Idegenvezetőnk, **Kocsis János**, az igazi lokálpatrióta tudásával és szervenvelével mutatta be nekünk Gyula város történelmét és látnivalóit. Az kastély mellett egy információs táblán mutatta be, hogy milyen volt Gyula városa a középkorban. A Körös folyó több ágra szakadva ölelte körül a várost, hatalmas mocsarával védve a várat. A városvezetés régi álma, hogy legalább részben visszavezessék a vizet a vár köré, felidézve az egykori földrajzi környezetet. Az 1948-1949-es honvédtiszti emlékhelynél megtudtuk, hogy a város lakói a mai napig nagy tisztelettel adóznak a 48-as hősöknek. 1849. augusztus 22-én itt, a vár és a kastély közötti területen tette le a fegyvert a túlerő előtt a honvédsereg 1400 tisztje, köztük 9 aradi vértanú. A falba ágyazva az aradi Szabadság-szoborból letört gránitdarabot őrziknek.

Elhaladtunk a Wenckheimék által alapított árvaház előtt, amely ma szálloda, és megálltunk Pomutz György emléktáblája előtt, amelyet annak a háznak a falán helyeztek el, ahol egykor az apja kovácsműhelye állt. Pomutz György 1848-as honvédszázados volt, a szabadságharc bukása után Amerikába emigrált. Iowa államában New Buda (Új Buda) néven telepet alapított a magyar emigránsok részére. Végigharcolta az amerikai polgárháborút, a dandártábornoki rangig vitte. Később diplomataként szolgált Szentpéterváron. Kevesen tudják, hogy az ő diplomáciai bravúrja volt, hogy Amerika meg tudta vásárolni Alaszkát az oroszoktól.

A belvárosba vezető szépen parkosított utcát olyan híres emberek szobrai díszítik, akiknek egykor köztük volt Gyulához. Pl. Munkácsy Mihályé, aki itt kezdte elsajátítani a festészet alapjait; József Attiláé, aki öt éves korában Gyulára került nevelőszülőkhöz; Bartók Béláé, aki itt Dobozon, Gyula határában gyűjtötte a Szánt a babám, a Csillagok, csillagok és a Szegény vagyok, szegénynek születtem kezdetű népdalokat. A német reneszánsz legismertebb képviselőjének, Albrecht Dürernek a szobra zárja a sort. A Dürer család őse a Gyula melletti Ajtós faluból vándorolt ki Nürnbergbe, a falu nevét nemesi előnévként viselték (Ajtósi németül Tüerer, ottani nyelvjárásban Dürer). A parkkal szemben a volt II-es számú általános iskola gyönyörű szecessziós mintázatú épülete emelkedik, falán emléktábla adja tudtunkra, hogy itt lakott fogolyként Liningen Károly honvédtábornokot. A város több épületén is láttunk hasonló emléktáblákat, híven őrizvén az aradi vértanúk emlékét. A Kossuth utcán besétáltunk a középkori alapokon épült Nádi Boldogasszony templomhoz, melynek falait Patay László Munkácsy-díjas festőművész seccoi díszítik.

A templom mögötti téren Kallós Ede 1896-os Erkel Ferenc szobra állít emléket a város híres szülőltének. Végül eljutottunk Gyula város egyik fő nevezetességéhez, a Százéves Cukrászdához, amely valójában az idén 178 éves. Az 1840 óta üzemelő cukrászda Magyarország második legrégebb cukrászdája. Csodás, empír stílusú épületében a díszesen festett falak között, eredeti biedermeier bútorzat, s hagyományos sütemény- és fagyaltnkínálat repíti vissza a látogatót az egykori nyüzsgő kávéházi világba. Az 1986-os helyreállítás során igyekeztek a reformkori hangulatot visszaidézni, míg az egykori cukrászműhely helyén cukrászmúzeumot rendeztek be korabeli eszközökkel. Kocsis úrnak megköszöntük az érdekesítő idegenvezetést és mi magunk is a cukrászda vendégei lettünk egy kis időre.

A kellemes felfrissülés után átmentünk a cukrászda mellett álló Ladics Házba. A földszintes polgárház a XIX. század elején épült barokk stílusban. A házba dr. Ladics György jegyző feleségével ifjú házasként költözött, majd utódai itt éltek a múzeummal alakításig. A hagyományörző családban öt generáción át megmaradtak az életmódjukat tükröző bútorok, tárgyak, öltözékek s a szellemi életükről tanúskodó emlékek. A Ladics család hagyatéka különleges értéke Gyula városának. A hagyatéka magába foglalja a család XIX. századi lakóházát annak teljes bútorzatával, a családtagok használati és személyes tárgyait, valamint a családi könyvtárat és

dokumentumgyűjteményt. Általa megismerhetővé válik a dualizmus kori, illetve a két világháború közötti Magyarország polgári kultúrájának teljessége.

A városnézés után egy közeli supermarketben feltöltöttük a készleteinket és elindultunk a román határ mellett fekvő **Lőkősházi Bréda-kastélyhoz**. Hamisíthatatlan alföldi tájon, végtelen búzamezők és kukoricatáblák között haladtunk, kétoldalt virágtól roskadozó akácfaák kísérték utunkat.

Lőkősháza pusztáról először 1420 körül tesznek említést, ez a rész az akkor még mocsaras, lápos terület volt. 1806 körül a mocsarak lecsapolása után a megmaradt homokdombra épült fel a Vásárhelyi - Bréda kastély. A klasszicista stílusú kastély az olaszországi vicenzai Villa la Rotonda utánérzése, Magyarországon, sőt Közép-Európában egyedülálló palladieszk. (Palladieszk: A velencei építész, Andrea Palladio által, vagy az ő stílusában tervezett épület.) Utolsó tulajdonosa gróf Bréda Viktor 1938-ban halt meg a kastély falai között. A kastély öreg tölgyfái között épült fel 1810 körül a Szent Anna kápolna és családi kriptá, s majdnem 120 évig állt itt.

A kastélyt 1948 után államosították. Falai között laktanyát, magtárat, TSZ központot is működtettek. Állapota az évek alatt rohamosan romlott, teljesen kifosztották, eredeti berendezéséből mindössze két ezüstkanál maradt meg. 1980 körül életveszélyessé nyilvánították. 2009-ben az új tulajdonosai önerőből megkezdték a kastély felújítását. 2011-ben indult el a kastély teljes rekonstrukciós felújítása Európai Unió forrás segítségével. Az újjászületett Vásárhelyi - Bréda kastély mára teljes pompájában büszkén áll az öt körülvevő kertben, és számos érdekességet, attrakciót tartogat az ide látogatók számára.

Végig sétáltunk a kastélyban, ahol gondosan összeválogatott régi bútorok, tárgyak teremtenek korhű hangulatot. A grófi család a földszinti lakosztályokat foglalta el, az alagsorban, amely alaprajzát tekintve teljesen megegyezik a felső szinttel, a kiszolgáló személyzet lakott. A kastély központi, kör alakú termében, amely egykor az ebédlő volt, ma a Föld forgását bizonyító, egyedi Foucault-inga látható. A 25 cm átmérőjű ingatest Brazíliából származó, finoman erezett kék-szürke azul macaubas gránit. A drága kőzet az ég és a föld színvilágát idézi.

A kastélyt övező mintegy 8 hektáros ősparkot máig megmaradt, tökéletes egészségben pompázó kocsányos tölgy matuzsálemek, a szürke nyár és a mezei juhar idős egyedei díszítik. A kastély fő attrakciója a homlokzatán minden este naplemente után kezdődő állandó **3D-s épületvetítés**. A nézőteret télen fűtik. Bordos Zsolt alkotása, melynek címe A kastély álma, minket is elvarázsolt.

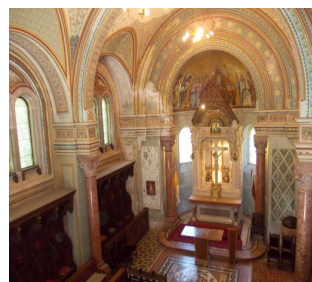
Május 3-án, csütörtökön a gyulai várban kezdtük a napot. Tárlatvezetővel végigjártuk az egykori Magyar Királyság egyetlen épen maradt, síkvidéki gótikus téglavárát. Az emeleti termekben korhű bútorokkal, fegyverekkel idézték fel a termek egykori funkcióit; középkori tanácskozótermet kívülről fűthető cserépkályhával, kincstárat, kancelláriát, fegyvergyűjteményt, várúrnoi lakosztályt, kápolnát. Az egyik terem keleties szőnyegei, kávésfindzsaí a török megszállás korát hozták élénk. A földszinten kapott helyet az egykori várbörtön, konyha és kovácsműhely bemutatása. A fazekas teremben kisiskolásoknak tartottak éppen fazekas foglalkozást. A hajdani strázsák nyomdokán mi is felmáztunk a vár tornyába, ahonnan gyönyörű körpanoráma tárult a szemünk elé.

Következő állomásunk **Szanazug** volt. Gyula város határában áll ez a közkedvelt horgászó, fürdőző és kempingező hely, amely a Fekete- és Fehér-Körös összefolyásánál biztosítja a közúti és révátkelést a két part között. Két csoportra oszlottunk és felváltva hajózáztunk a Fekete-Körösön. Fialat hajóskapitányunk sok érdekes dolgot mesélt a vízi életről. A korán jött meleg kicsalta a vízi élet szerelmeseit, sok csónakkal és horgásszal találkoztunk. Kétoldalt vízbe hajló fák, bokrok szegélyezték a partot, lombjaik között vízi- és énekesmadarak sokasága fészkel. A természet és a víz harmonikus szépsége kikapcsolt és feltöltött minket.

A már említett közúti hídon átkelve **Doboz** községbe értünk. A település neve valószínűleg a szláv „dub”, tölgy szóból származik, utalva a falut körülvevő hatalmas tölgyerdőre. Ez az ősi magyar település Szent István korában királyi sertéshizláló birtok volt. Legutóbb a Wenckheim család birtokközpontja. Kastélyát Czigler Antal, magtárát Ybl Miklós tervezte. Itt építtette fel gróf Wenckheim Dénes 1902-ben a környék ékszerdobozának nevezett neoromán stílusú **Szent Kereszt kápolnát** és mellette a **családi kriptát**. Az épület tetőszerkezete vasbetonból készült, Magyarországon az elsők között itt alkalmazták ezt az építészeti technológiát. Kívülről-belülről megcsodáltuk az épületeket. Vezetőnk elmondta, hogy a rendkívüli szépségű mészkőtufából készült szószerék bécsi mester munkája, egykor a világkiállítás nagydíját nyerte el. A márványmozaik előképek Szent Dénest és Szent Frigyeszt ábrázolják. A diadalív két oszlopának anyaga értékes egyiptomi márvány, melyet csiszolt féldrágakövek tesznek még díszesebbé. A megkapóan szép főoltár fehér carrarai márványból készült, a feszület Fadrusz János alkotása. A vörös márvány keresztelőkút nyolcszögletű, tetejét nyolc, egymás kezét fogó kisgyermek díszíti.

A templom és kriptá kupolája egyaránt velencei aranymozaikból készült, s szenteket, bibliai jeleneteket ábrázol. A kriptá kör alaprajzú épület, középen található az oltár, és a kupola alatt két-két oldalon kápolnaszerűen kapcsolódnak a temetkezési helyek.

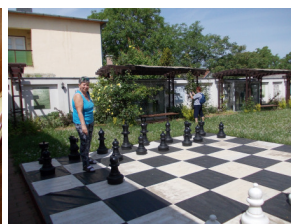
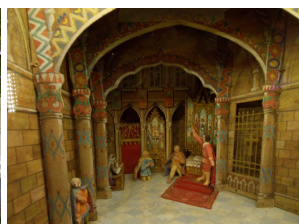

Átsétáltunk az elhanyagoltságában is harmóniát sugárzó **zabsilós magtár**hoz. A család gazdagságának alapot adó gabona megbecsülését mi sem mutatja jobban, mint hogy azzal az Ybl Miklóssal terveztették, aki a kastély melletti versenyistállót és kocsiszínt is építette. A magtár tömbjét a mellette álló szárítótoronnyal a második emeletig egyetlen köríves nyílás (diadalív) köti össze. Ez fedett aláhajtóként szolgált a szállító kocsi számára. Innen a **református templom**ba sétáltunk át, ahol Balog Lajos lelképásztor várt minket. Bemutatta nekünk az 1794-1798 között copf stílusban épített templomot. Belsejében a négy boltszakaszból két középső szabad légtérű, a két szélőben karzat van. A karzaton református templomban egyedülálló módon latin feliratot is találunk, melynek vörös színnel kiemelt betűi az építés évét jelzik. A vörös márvány keresztelőmedence érdekessége, hogy nincs alul vízlevezetője – a porózus márvány elnyeli a vizet. Az 1912-ben épült orgona műemléki védelem alatt áll. Nemesen szép berendezése tölgyfából készült.

Erre a napra már csak egy programunk maradt: a **Gyulai Várfürdő**. A Várfürdő gyönyörű természeti környezetben, az Almásy-kastély 8,5 hektáros, ősfákkal teli parkjában található. A minősített gyógyhely minden évszakban ideális pihenőhely a gyógyulásra és a kikapcsolódásra vágyók számára. A pazar botanikai látványosságokkal bíró 200 éves ősparkot 10 000 fő virág, közel 100-féle fa, bokor és cserje díszíti. A Várfürdő gyógyászati részlege 1968-ban nyílt meg. Ugyanebben az évben vizét gyógyvízzé nyilvánították, 1971-ben pedig gyógyfürdővé minősítették. Kültéri és beltéri gyógyvizes medencék, úszómedencék, élménymedencék közül válogathatnak a vendégek. A szinte nyáriasan meleg időben mi is nagy örömmel vetettük magunkat a vízbe. Nagy meglepetés is várt ránk. Az egyik medencénél hangosan ránk köszöntek; hát, testvéregyesületünk, a Tatabányai Vulkan országjáró csoportja is éppen ott töltötte a délutánját. Volt nagy öröm, rögtön nekiálltunk az élménybeszámolóknak, ki hol járt, ki hová fog még menni. Nem ez volt az egyetlen alkalom, hogy utunk során összetalálkoztunk. Este - mint mindig -, finom vacsorát kaptunk, utána egy kis esti séta és várt minket az ágyunk.

Május 4-én, pénteken Gyulán kezdtük a programunkat. A város híres szülőtte Erkel Ferenc, az ő szülőházát néztük meg tárlatvezetővel. Az **Erkel Ház** a németvárosban áll, az itteni iskolában volt Erkel Ferenc édesapja kántortanító. A ház térre néző szárnya az iskolának, míg az Ajtósi utcai frontja a tanítói laknak adott helyet. A kántor és iskolaház az 1830-as átalakításkor kapta klasszicista stílusát. Az Erkel család 1806-ban érkezett Gyulára Pozsonyból. Az apa, Erkel József 1841-ig lakott és tanított az iskolában. Itt született 1810. november 7-én fia, Erkel Ferenc, a magyar nemzeti opera megteremtője, a Himnusz megzenesítője. A kiállítás nyitóterében Európa himnuszait bemutató terminálok fogadják a látogatókat, majd az európai zene terme következik. A 19. századi osztályteremben lévő interaktív sarokban korabeli feladatok megoldására van lehetőség, az „Erkel-émlékszoba” a zeneszerző személyes tárgyait, relikviáit mutatja be. A hálószoba, a szalon és a népies konyha az Erkel család egykori otthonát idézi fel.

A tágas udvaron a kerítések mellett kialakításra került egy promenád, melynek falán a látogatók Erkel Ferenc munkásságát követhetik végig korabeli hangverseny- és operaplakátok reprodukciói által, miközben egy

reformkori, egy 1850-es évek béli valamint egy 1880-as évek béli ruhákba öltöztetett család viszi közelebb a látogatókhoz a 19. század hangulatát. Az udvar végében, utalva Erkel sakktevékenységére, nagyméretű sakktábla áll, amely alkalmas élősakk játék lebonyolítására játékos kedvű csoportok részére, illetve nagyméretű bábuk segítségével egyénileg is hódolhatnak sakkszenvedélyüknek a látogatók.

Innen **Vésztőre** indultunk, ahol a **Vésztő-Mágori Történelmi Emlékhelyet** néztük meg. A Sebes-Körös egykori medrének szeszélyes kanyargásával körülvárt természetvédelmi területen egymás mellett két különleges, 9-10 méter magas lakóhalom, ú.n. tell található. Az egyik földhalomba vágott szelvényben: újkőkori, rézkori és bronzkori házak, hulladékgyödrök, vermek, szabadtéri tűzhelyek, valamint az újkőkori és rézkori temetőrészletek leletein keresztül nyertünk bepillantást az egymást követően megtelepedett népcsoportok mindennapi életébe és hiedelemvilágába. Jól felkészült vezetőnk segítségével mintegy 6000 évet mentünk vissza a történelem előtti időkbe.

Vele szemben az állandó kiállítás a tell történetét mutatja be, az újkőkortól a török hódoltságig. Az itt feltárt gazdag leletanyag a monostor romjai alá épített hatalmas Weinckheim borospincében került kiállításra. A domb tetején feltárták a táj X-XII. századi nagyhatalmú családjá, a **Csolt nemzetség Árpád-kori monostorának** maradványait. Olyan rangos díszítményekkel ellátott épületek álltak itt a dombon, melyekhez hasonlóak az ország más részein csak királyi építkezéseken találhatók.

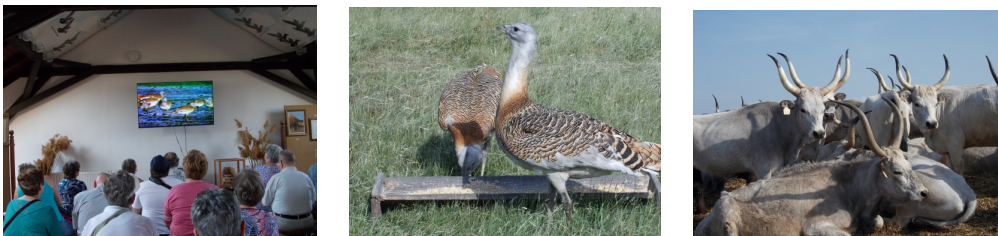

Már jócskán a délutánban jártunk, amikor megérkeztünk Békés megye legészakibb csücskébe, Dévaványa és Ecsegfalva határába. Tűzok lesre jöttünk a **Körös-Maros Nemzeti Park Réhelyi Látogatóközpontjába**, közismert nevén a **Tűzokrezervátumba**.

Először a múzeumi épületbe mentünk, ahol állandó kiállításon ismerkedhettünk meg a nemzeti park természeti értékeivel. A kiállítás középpontjában a tájegység kiemelkedő értéke, a tűzok áll. Az emeleti részen szép **természetfilm** mutatja be Magyarország legnagyobb testű röpképes madarát, életterét, életmódját, költési szokásait, a megmentésére irányuló természetvédelmi munkát. Mivel a tűzok rendszeresen használja költésre a gabonaféléket, a gépesített aratás miatt olyan sok fészekalja pusztult el, hogy az utóbbi évtizedekben az egész világon a kihalás szélére került. Azok a fészekaljak, amelyek mezőgazdasági munkák során előkerülnek, az ország minden részéről a dévaványai Tűzokvédelmi Állomásra kerülnek, ahol biztosítottak a feltételek a keltetéshez, a neveléshez és a visszavadászathoz. A megmentésére irányuló munkának köszönhetően számuk enyhe emelkedésnek indult, eléri az 500 egyedet.

Egy természetvédelmi őr kíséretében kísértünk a rétre, ahol egy elkerített területen tartják a látogatóknak bemutatandó tűzokokat. Záporoztak a kérdések, kísérőnk alig győzött felelni rájuk. Nagy élmény volt ilyen közelségből látni ezeket az egyébként félnék álatokat, akik a természetben messze elkerülik az embert. No, az itteni tűzokok egyáltalán nem voltak félnékek, peckesen sétálgattak fel-alá a látogatók előtt, odajöttek a kerítéshez, kicsipkedtek a réseken. Mikor eljött az etetés ideje, két gonдозó ment be a szoliterbe, amíg az egyik kiszórta az élelmet, addig a másik távol tartotta tőle a csipkelődni óhajto madarakat.

A szabadtéri bemutatóhelyen tűzokok mellett **ősi magyar háziállat fajtákat** (magyar szürke marhát, bivalyt, rackajuhot, mangalica sertést és különböző baromfifajtákat) láthattunk. A látogatóközpont területén az említett kiállítás mellett tanösvény és hozzá kapcsolódó kísérő-, illetve foglalkoztató füzet mutatja be a tájegység állat- és növényvilágát.

Élményekkel telve indultunk vissza Gyulára, de még közben beugrottunk **Békésre**, hogy megnézzük a **békési duzzasztóművet**, amelyet 1968-ban építettek azzal a céllal, hogy elősegítse az öntözéses gazdálkodást és a hajózást. Ennek köszönhetően a Kettős-Körösön a duzzasztótól lefelé közepes nagyságú hajókkal, a duzzasztótól az országhatárig kishajókkal lehet közlekedni. Ahogy közeledtünk a folyóhoz, egyre erősebben lehetett hallani a zsilipen átzúduló víz robajlását. Idilli kép fogadott minket, a kora esti napsütésben fehéren csillogott a duzzasztómű épülete, a folyó két partját vízbe lógó fák, bokrok szegélyezték, vízililliomok sárgállottak,

a zúgónál horgászok vártak a szerencsés fogásra. Átbaktattunk a Kishajó kikötőbe, amely 2007 óta fogadja a vendégeket, mintegy 100 kishajó kapacitással. Éppen egy jachtot eresztettek le a sólyárról, a szép időben beindult a hajós szezon.

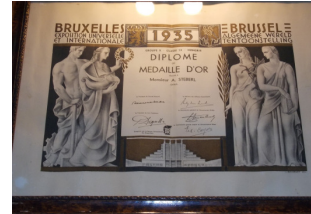
Május 5-én, szombaton elérkezett a hazaindulás napja. Gyorsan bepakoltunk a buszba és elindultunk első látóhelyünkhöz, a **Gyulai Kolbász Múzeum**hoz. Kedves hölgy fogadott minket, aki nagy szakértelemmel mutatta be nekünk a régi vágóhídon létesített múzeum tárgyait és ismertette a gyulai kolbász és a múzeum történetét.

Az 1880-as évektől Gyula határában a Balkán felől érkező állatkaravánok álltak meg rövid pihenőkre. A városban lehetőség volt a megsérült állatok levágására, feldolgozására. A hentes és mészáros mesterek részben erre, részben a nagy létszámú idegen ellátására rendezkedtek be, ezzel megalapozva a város későbbi húsiparát. Igazi nemzetközi hírnevet ifjabb **Balog József** adott a kolbásznak az 1910. évi brüsszeli világkiállításon nyert aranyérmével. A Balog József által megalapozott vállalkozás nagy családi vállalkozássá nőtte ki magát. A gyulai kolbász nagyüzemi gépesített gyártása **Stéberl András** hentesmester nevéhez fűződik, aki 1912-től egy évig segédként dolgozott Balog József műhelyében. 1935-ben ő vitte el termékeit a Brüsszeli Világkiállításra. A „kis páros Gyulai kolbász” arany diplomát nyert. Stéberl a város szívében vett egy üzemet, amely a környék egyik legnagyobb húsfeldolgozójává nőtte ki magát. A II. világháborút, majd az államosítást követően folytatták a Gyulai kolbász gyártását, természetesen megőrizve az évszázados hagyományt, a technológia és technika folyamatos fejlesztése mellett is, amelyet számos siker és minőségdíj is bizonyít. A gyulai kolbász ma már hungarikum.

A múzeum gyűjteményét **Szigethy Attila** saját gyűjtéséből, illetve a gyulai és környékbeli hentes családok által adományozott eszközökből állította össze 1985-ben, hogy emléket állítson az egykor szebb napokat látott gyulai húsiparnak. A gyűjtemény egészen 1998-ig változatlan formában volt megtekinthető, majd 2007 elején felszámolták, az eszközök nagy részét Békéscsabára szállították, míg egy részük valószínűleg örökre eltűnt. 2008 januárjában megalakult a **Gyulai Hentesek Hagyományőrző Egyesülete**, amely megalakulásakor legfőbb tevékenységeként jelölte meg a Húsipar-történeti kiállítás helyreállítását, valamint az ehhez kapcsolódó húsipari és gasztronómiai hagyományok ápolását. Önkormányzati finanszírozásban az épület kívül-belül megújult, a hagyományőrző hentesek fáradságos munkával elkezdheték az eszközök felújítását, a kiállítás berendezését. Ez az országosan is egyedülálló kiállítást 2008. október 1-én, a gyulai húsipar 140. évfordulóján nyílt meg a látogatók előtt.

A kiállítási anyag bemutatását, nyitvatartási időben és azon kívül is az egyesületi tagok végzik, hiszen közülük sokan évtizedeket töltöttek itt, és náluk többet kevesen tudhatnak a húsiparról és a múzeum történetéről. A gyűjtemény az 1860-as évektől kezdődően, korabeli eszközökkel, (tagló, kézi perzselő, forrázó teknő), az 1930-as évek kisiparának gépeivel, (kutter, daráló), képekkel, és tablókkal nyújt betekintést a hentesmesterek munkájába és a húsfeldolgozás fejlődésébe.

A múzeum épületében számtalan programra van lehetőség, például kolbászkóstolás, kolbászkészítés, látvány disznóvágás akár a résztvevők aktív közreműködésével. A tárlatvezetés után mi is megkóstoltuk a finom kolbászt és vásároltunk is belőle.

Innen **Kétegyházára** mentünk, ahol az egykori Andrassy-Almásy kastélyban **Mezőgazdasági Gépejlődés-történeti Gyűjteményt** nézünk meg. Itt **Freyán György** gépészmester várt minket és kalauzolt el a mezőgazdasági gépek világába. Bevezetesként elmondta, hogy a környék Mária Terézia idején az Andrassy-család birtoka volt, ők építették 1740 körül a kastélyt és a kápolnát. Miután a család kihalt, az Almásy-család vette meg a kincstártól. 1858-ban, egy tűzvészben a kastély és a kápolna leégett, az újjáépítést Ybl Miklós tervei alapján végezték, a klasszicista stílusba helyenként copf és neoreneszánsz elemek keverednek. Ybl az akkor divatba jött öntöttvas oszlopokat használta fel a tornácok kialakításánál. A kastély egy természetvédelem alatt álló romantikus parkban áll. Említést érdemel a jelenlegi rendezvényterem, amely egykor grófi lóistálló volt, márvány-

oszlopokkal, itatókkal. A gyönyörű „istállót” mi is megnéztük. A kastélyban 1952-ben nyílt meg a Mezőgazdasági Gépészképző Szakiskola. A gépjűteménynek helyet adó üvegezett kiállítási csarnokot a szakmunkásképző intézet diákjai készítették gyakorlati képzés keretében 1977-79-ben. A gyűjtemény gabonatermelésben használt mezőgazdasági gépeket és eszközöket gyűjti, a 2700 négyzetméteres kiállítótérben ezek változatait mutatja be az agrárgazat történeti fejlődésének keretében. Az 1977-ben megnyílt múzeum Gödöllői Agrártudományi Egyetem Szakmúzeuma. Fretyán úr elmondta, hogy annak idején ő is itt tanulta ki a gépész szakmát, és hálával emlegette tanárait. Bár ennek már több évtizede, azóta is változatlanul érdeklik a gépek és mindig nagy izgalommal lát neki egy régi, szétesett darab összeszerelésének. És ha hiányzik egy-két alkatrész: nem baj, a műhelyben az esztergapadon elkészíti a hiányzó darabot. Bár csapatunkban kevés műszaki végzettségű ember volt, mégis nagy érdeklődéssel hallgattuk a bemutatót, olyan szakmaszeretet érződött az előadásából. Kirándulásunk nagy élménye volt találkozni ezzel a régi szakemberrel, akiből manapság sajnos egyre kevesebb van.

Ebédidő lévén, isteni marhagulyást és marhapörköltet ettünk a közeli Steigerwald tanyán, némi barackleváros fánk kíséretében, majd utolsó állomásunk felé indultunk, **Szabadkigyó**sra.

A **szabadkigyósi Wenckheim-kastély** előtt már várt minket idegenvezetőnk, Lánczi Ildikó. Bevezetett minket a földszinti nagyszalonba és elmesélte a kastély történetét. A hatalmas Harruckern-birtokot 1798-ban felosztották, ekkor kapta a kigyósi uradalmat gróf Wenckheim József. Az ő fia volt gróf Weckheim József Antal, akiről Jókai Mór az Egy magyar nábob című regényének főhősét mintázta. Korán árván maradt lányának, Krisztinának a nevelését Göndöcs Bendek címzetes pusztaszeri apát, gyulai plébános és országgyűlési képviselő irányította nagy gonddal. (Itt jegyezzük meg, hogy Göndöcs Benedek volt az, aki 1882-ben javaslatot terjesztett elő az ópusztaszeri monostor romjainak feltárására.) Az árván maradt grófnő nyolc éves volt, amikor meglátogatta őt Ferenc József császár és Erzsébet királyné. Tiszteletükre a család diadalívét emeltetett.

A kastély 1875 és 1879 között épült Ybl Miklós tervei alapján, neoreneszánsz stílusban. Építetője, Wenckheim Krisztina grófnő azt kérte a tervezőtől, hogy semmi se legyen egyforma, mégis harmonikus legyen. Kívánsága volt az is, hogy annyi ablaka legyen, ahány nap van egy évben, annyi szobája, ahány hét és annyi bejárata, ahány évszak. Az elkészült épület a kor egyik legkorszerűbb kastélyának számított, így például saját gázfejlesztővel és vízrendszerrel rendelkezett. A rezidencia reprezentatív belső tere kápolnával, ebédlővel, télikerttel, könyvtárral, női zeneszalont, férfiszalont pipázóval, nappali dolgozót és alkóvos hálószobát rejtett. A főépületet loggiafolyosó köti össze a szintén emeletes személyzeti- és konyhaépülettel. A kastély előtt franciakertet alakítottak ki bukszusokból és nyesett tiszafákból, közepén szökőkutas vízmedencével, közelében áll a megye legtestesebb platánfája. Körülötte 23 hektáros tájképi park található tóval, szigettel, hidakkal. A kastély felújítását idén kezdik meg 2 milliárd forintból.

Miután végigjártuk a termeket, felmáztunk a toronyba és onnan élveztük a csodás kilátást. A parkban már másodszer találkoztunk össze a szintén ezt a vidéket járó tatabányai testvér egyesületünkkel. Vidám integetések után buszra szálltunk és hamarosan hazaérkeztünk. Az utazás során felidéztek az öt nap eseményeit és megfogadtuk, hogy jövőre visszatérünk erre a szép és barátságos vidékre, amely még sok látnivalót kínál számunkra.

Ez a szép és tartalmas utunk a Bp. VI. kerületi Terézvárosi Önkormányzat pályázati támogatásával valósult meg, melyet tagjaink nevében ezúton is köszönünk.

Mógor Gabriella túravezető